

Cases de la Plaça de l'Era

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Nucli Antic. Plaça de l'Era
Emplaçament Al centre del nucli antic
Alçada: 364

Coordenades:

Latitud: 41.72802
Longitud: 1.70598
UTM Est (X): 392376
UTM Nord (Y): 4620388

Classificació

Número de fitxa 08178 - 184
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle XVIII-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Les cases han estat rehabilitades modernament
Protecció Legal
Observacions protecció: BPU. Catàleg bens protegits 2014 (num. 20)
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris
Autoria de la fitxa F. Xavier Menéndez. OPC 2017-21
Data de registre de la fitxa: dv., 27/03/2020 - 01:00

Descripció

Cases situades al voltant de la plaça de l'Era, que es l'espai que fa de baga i de contacte entre els dos sectors del nucli antic: el situat al nord, el més antic, definit per la plaça de l'Església, entre el Castell i l'Església parroquial, i el situat al sud, en l'estret altioplà definit pel carrer Major i més enllà pel carrer del Pla. La Plaça de l'Era està limitada pel sud per l'entrada al carrer Major i al nord pel carrer Mestre Ramon Planes, que mena a la plaça de l'Església.

Al sud de la plaça, flanquejant l'entrada al carrer Major, tenim les cases num. 4 (a llevant) (Cal Peret de l'Era) (segons Molins, Cal Mestre de l'Era) i 5 (a ponent) (segons Molins, 2020, Ca la Marieta). Ambdues són molt senzilles, amb la façana principal oberta a la plaça i façanes laterals al carrer Major. Presenten planta baixa, pis i golfes, i coberta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. La num. 4 ha estat sobrealçada i limita pel darrera amb l'ajuntament. La casa num 3 de la Plaça (la num. 2 del carrer Mestre Ramon Planes) està aïllada, i sembla que estigui al mig de la plaça. Es tracta de Can Sastre (Cal Sastre de Dalt, segons Molins, 2020). Presenta una composició molt simple, amb planta baixa i pis, amb una entrada principal que dona a la plaça, emmarcada amb brancals i llinda de pedra. Totes les cases presenten paraments de pedra irregular vista. A l'altra banda de la plaça, a costat de ponent, trobem cal Titot (Plaça de l'Era, 6; abans 1) (Cal Nina, per Molins 2020). Se li adossa la casa cal Barceló. Cal Titot és una gran casa aïllada amb molt de terreny. Presenta planta baixa, planta pis i golfes, amb coberta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. La entrada, descentrada, mostra una llinda de pedra amb la data 1860. Al nord de la plaça trobem les cases num. 1 i 2, disposades a prop del mur de migdia del castell. Son tres cases (num. 2 Cal Carter, Cal Josepó, i num. 1 Cal Tella) (per Molins 2020, són Saranell, Josepó i Valentines). La num. 1 presenta planta baixa, planta pis i golfes amb una coberta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. Presenta un gran cos adossat a la façana, amb un podi i una galeria porticada amb coberta a una vessant. La casa num. 2 era antigament a Casa Eimeric o Torras Aymeric (fitxa 119). És un edifici de dimensions una mica més àmplies que la resta. Presenta planta baixa, primer pis, segon pis i golfes, amb una coberta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. L'entrada principal es senzilla i no està centrada, amb un balcó just a sobre. Davant, al carrer, hi ha una gran pica cúbica de pedra arranjada com a jardineria. Algunes finestres llueixen grans brancals de pedra. Adossada a llevant d'aquest edifici, hi ha una tercera casa (la num. 1 de la Pujada del Castell) que presenta planta baixa, primer pis, segon pis i golfes. El parament es més irregular. Estructuralment, es tracta del mateix edifici que la Torras Aymeric. Aquesta façana exhibeix una petita porta amb una inscripció.

Observacions:

La gent del poble portava la seva collita de blat i ordi a aquesta plaça per treure'n el gra (per això se'n diu de l'Era).

A cal Titot (Plaça de l'Era 6) destaca al portal la llinda de la entrada, que presenta la data esculpida 1860 emmarcada en una sanefa ovalada molt decorada, culminada per una creu. La casa num. 4 (Cal Peret de l'Era) llueix una inscripció a la llinda d'una gran finestra quasi a ras de terra, en la paret lateral que dona al torrent de l'Enfilat: RAMON SOLE SA FET LA PRASEN OBRA PER LO ANY 1791. La casa num. 1 llueix gravada la data 1817, amb una creu. També hi ha la inscripció JOSE J.... JUAN ENT o JOSE JUNENT a Cal Titot, a la porta principal que dona a la plaça. La casa definida per la Pujada del castell num 1 (Cal Saranell) (que estructuralment es la mateixa que la num. 2 de la Plaça de l'Era, la Casa Torras Aymeric) presenta una porta amb una llinda amb la següents inscripció gravada dins una sanefa: CASSA DE JOSEPH PARCERISAS ANI 1826 (fitxa 119).

Tot el conjunt està protegit pel Catàleg de Bens a protegir. POUM 2014 (num. 20), pero el catalog protegeix de forma expressa la Casa Torres Aimeric com a BCIL (amb el num. 18).

Història

Fins el segle XVIII, a l'actual nucli de Rajadell només hi havia el castell i l'església. Cap a finals del segle XVIII el senyor del terme inicia una nova política que afavoria l'establiment de noves cases a la zona propera al castell. Aquest primer creixement es limità a l'entorn de la Plaça de l'Església. Posteriorment, a finals del segle XVIII i al llarg del segle XIX, el poble va créixer en direcció sud i es va urbanitzar l'actual Plaça de l'Era i el carrer major, ocupant la resta de l'estret altiplà definit entre les rieres del Daurell i l'Enfitat. La casa num. 2 de la Plaça de l'Era es la Casa Eimeric o Torras Aymeric (fitxa 119), una gran casa que mostra una inscripció referent a un altre propietari, Josep Parcerises (1826).

A la plaça de l'Era hi va haver una de les primeres fonts públiques de Rajadell (1922), juntament amb la de la Plaça de l'Església. A l'estiu l'aigua solia estar racionada.

Cal Titot (plaça de l'Era, 6) era la botiga de queviures i el forn de pa. Can Sastre era una sastreria de prestigi, i tenia clients de pobles del voltant i fins i tot de Manresa. A cal Carter (Plaça de l'Era, 2) hi vivia el carter.

Molins fa un a anàlisi detallada de les cases Cal Saranell (Molins, 2020:71-73), cal Josepó (Molins, 2020:73-75), Cal Valentines (Molins, 2020:76-78). Aquí parlarem de Cal Valentines o Cal Tella, però no de Cal Josepó ni de Cal Saranell o Cal Carter, que en origen era la mateixa casa (en parlem a la fitxa 137, Casa Torras Aymeric). Molins també descriu cal Nina (Molins, 2020:78-81), que es cal Titot. A la plaça de l'Era també inclou Cal Sastre de Dalt, però l'hem inclòs a la fitxa 185. D'altra banda, nosaltres hem inclòs en aquesta fitxa les dues cases del carrer Major que donen a la plaça (Molins les te al carrer Major): Cal Peret de l'Era (segons Molins, Cal Mestre de l'Era: Molins 2020:98-100) i Ca la Marieta (Molins, 2020: 101-02). Cal Valentines es el nom de la casa que es va fer Jaume Sabater Garriga, a rel de l'establiment acordat el 1815 amb el senyor del Castell. El tros amidava 38 per 47 pams, més un hort. Un testimoni de la construcció és una finestra del primer pis, que té gravat l'any 1817. Jaume Sabater va morir solter i la casa va passar per herència a la seva germana Victòria, també soltera. En el testament, va demanar que la casa fos llogada. La casa va passar als nebots. El 1843 els cinc hereus es venen la casa a Joan Junyent Pelfort, conegut com el Valentines, perquè era fill de Valentí Junyent Junyent, un fadrister del mas Junyent. Aquest mor el 1866 i va fer hereu al primogènit Francesc Junyent Font, que era traginer. Quan mor el 1907, esdevé hereu el seu fill Josep, paleta. El 1924 s'instal·la a Barcelona amb la seva família. La casa passa a uns Junyent, possiblement als Font Junyent del Molí de Dalt. Durant molts anys la casa va estar deshabitada i deixada. Un tal Morell la comprà i la rehabilità, però al 1994 va ser embargada i va estar en mans dels bancs uns anys, fins que la compra Jordi Sánchez el 1996. El 1997 ell i la seva dona van obrir-hi un establiment, la Tasca. Servien begudes i àpats. A Cal Josepó, la casa veïna, van obrir també una botigueta on venien de tot. La Tasca va tancar el 2012. Ara la casa te un us residencial.

Cal Nina té l'origen en l'establiment fet el 1859 per l'amo del castell a Josep Junyent Torra, nat el 1822, que tenia el sobrenom de Nino o Nina. En el terreny de 70x44 pams s'hi fa la casa. També compra un hort. La casa no va trigar gaire a ser inaugurada, com en dona testimoni la llinda de la porta principal amb el nom "JOSE JUÑENT", i la llinda d'una finestra amb la data 1860. La dona del Junyent era Teresa Font Riera, una filla dels masovers del Forn. Al padró de 1868 la casa consta com a Cal Josep Junyent Nou, i abans, com a cal Nino. Com que hi havia escassetat d'allotjament, la casa va acollir de seguida un rellogat. El Nina mor el 1901 i el seu hereu es el seu fill Josep Junyent Font. Aquest mor el 1920 i fa hereu al seu fill Jacint. El 1923 la vídua i el fill es van vendre la casa i l'hort a Enriqueta Sans Vila. Aquesta i el seu marit Salvador Barceló Pallarès eren de Barcelona Ell era forner i va obrir un forn de pa. Va ensenyar l'ofici a Francesc Puig Riera, dit el Titot, que venia d'una de les cases noves edificades prop del Molí de Dalt. Titot no va trigar a fer-se càrrec del negoci i el 1929 s'anunciava la pastisseria de Francesc Puig "Especialitat en coques i carquinyolis de gust exquisit i de merescuda fama". Enriqueta Sans es va vendre la casa i l'hort a Francesc Puig Riera, el Titot, el 1930. Al morir el 1950, el seu fill Francesc Puig Junyent hereta el negoci i la casa. Cal Nina havia canviat d'aspecte per les obres i les ampliacions que hi havia realitzat el Puig mentre vivia. El Forner Francesc Puig Junyent mor el 1960 i llavors els seus fills van tancar la fleca, la botiga i l'estanc i se'n van a anar a Manresa. L'hereu, el fill Francesc Puig Servitja, resident a Mallorca, es van vendre la casa de Rajadell, el 1969, a Josep Prat Rial, joier de Manresa. Entre 1969 i 1987 Josep Prat es va gastar molts diners fent obres a la casa i a l'entorn. Va comprar diversos horts i altres peces de terra adjacents i va

ampliar la finca. Va construir un berenador, una pista esportiva i una piscina. Amb els annexes la casa gairebé va triplicar el volum edificat. A les obres van treballar-hi molts paletes del poble. El forn de pa es va enderrocar, però la porta de ferro del forn es conserva, si bé fora de lloc. El propietari va rebatejar la casa amb el nom de la Teiera. Prat també va comprar la Sala al Massana. Tantes obres i inversions van acabar portant-lo a la ruïna. Entre 1991 i 1994 va hipotecar la propietat, que va anar a subhasta. Actualment uns nous propietaris hi viuen.

Cal Peret de l'Era (segons Molins, Cal Mestre de l'Era) deu el nom al mestre de cases Ramon Soler. Ell mateix es va fer la casa al terreny que li va establir el senyor del castell el 1776, un solar de 38 x 47 pams Limitava amb l'esplanada de l'era on tots els parcers del castell hi duien les garbes a batre (d'aquí el nom de la casa i de la plaça). La llinda del portal dona una data més moderna: 1791. La inscripció diu que l'obra la va fer Ramón Solé. Mor el 1797 i el seu fill Pere Joan Soler, paleta, nat el 1767, hereta la casa (Cal Peret de l'Era). La pubilla, Agnès Soler Morera, es va casar el 1823 amb Jaume Comallonga. Aquest mor el 1854. El primogènit Pere hereta la casa, que ara es deia Comallonga. El 1908 la ven a Ramon Ferrer Selga, ferrer d'ofici. El seu fill i hereu va ser Josep Ferrer Pujolar, que també va ser ferrer. Als baixos de la casa tenia el taller de ferreria. Després de 1927 el ferrer va traslladar la ferreria de la plaça de l'Era a la ferreria del Molí Senyorial, que pertanyia a Francesc Selga. Als anys 60 s'hi va allotjar, de lloguer, algun guàrdia civil amb la seva família. Cap el 1967 Adolfo Céspedes compra la casa, un cop abandonada per la Guàrdia Civil, i la reforma.

Ca la Marieta, en els inicis, era una construcció senzilla, tal vegada un cobert agrícola, adossada a cal Vidu. Esta feta de rajola. Donava a la plaça de l'Era però tenia l'entrada pel carrer Major. Apareix per primer cop en una llista de 1920 com casa del Sec, i no hi consten habitants. El Sec era el malnom que tenia Josep Serra Clotet, el qual estava de lloguer a la casa del Pujolar del carrer Major i tenia als baixos una botiga de comestibles. La botiga primer era a la casa del Pujolar, però després es va traslladar a aquesta casa del cap del carrer Major, que era de propietat dels Serra. La botiga es deia ca la Marieta (d'aquí el nom). Era molt petita i la Marieta

hi venia plats i olles, joguines i altres coses. Els successors de Josep Serra van seguir pagant la contribució, la qual cosa ens confirma que n'eren els amos. Després de la guerra, la casa va ser cedida a la Falange local. S'hi celebraven actes polítics i a ca la Marieta hi guardaven les banderes falangistes (en aquest moment a la casa se li diu, és clar, la Falange). Durant l'etapa en què hi va haver dotació de guàrdies civils a Rajadell, a ca la Marieta, com a moltes altres cases desocupades, s'hi van allotjar guàrdies. El 6 d'abril de 1966 els propietaris Joan Devant i Anna Serra es van vendre la casa a Josep Garriga Millet. La seva dona, Enriqueta Barcelò, el 1975, va comprar la casa veïna del Cafè a l'amo de l'Oliver. El 1980 Josep Garriga es va vendre ca la Marieta a la propietària actual, que va fer obres a l'interior per fer habitable la casa. El nom antic de ca la Marieta coexisteix ara amb el modern de ca l'Amàlia.

Bibliografia

MOLINS, Ernest (2020). Cases i Masos de Rajadell (I). Ajuntament de Rajadell. Pp 71-81 i 98-102

